

Присяник Оксана Петрівна

*Харківський національний економічний
університет імені Семена Кузнеця*

ОСНОВНІ ПОЛОЖЕННЯ НАУКОВОЇ КОНЦЕПЦІЇ «НОВОГО» Ф. де СОССЮРА

Відомо, що твір "Курсу загальної лінгвістики" був написаний А. Сеше та С. Баллі і в значній мірі містив їх інтерпретацію поглядів Ф. де Соссюра. Опубліковані в 2002 р. автографічні матеріали Соссюра підтверджують, що "Курс" іноді суперечить ідеям швейцарського лінгвіста. У тезах представлено основні положення наукової концепції «нового» Соссюра.

Ключові слова: наукова концепція, реценція, мовна діяльність, мова, мовлення.

It is known that the work of the «Course of General Linguistics» was written by A. Scheche and S. Ballie and contained largely their interpretation of the views of F. de Saussure. Published in 2002 the autographic Saussure materials confirm that the «Course» sometimes even contradicts the ideas of the swiss linguist. The main points of the scientific concept of the "new" Saussure are presented in the theses.

Keywords: scientific conception, reception, language activity, language, speech.

Ф. де Соссюр за життя розвивав свої ідеї тільки на лекціях і в дуже лаконічних рукописних нарисах, якщо не зважати на автограф «Про двоїсту сутність мовної діяльності» („De l'essence double du langage”) [2], знайдений лише в 1996 р., коли розуміння концепції науковця вже перетворилось у стійкий науковий стереотип. Фактично лише дуже невелика група істориків та теоретиків мовознавства суттєво відрізняє Соссюра «Курсу» і Соссюра автографів. Соссюрівські рукописи 2002 р. підтверджують, що «Курс загальної лінгвістики» 1916 р. вуалює, істотно спотворює, а іноді навіть суперечить ідеям швейцарського лінгвіста. Спотворення стосуються таких ключових понять, як «langage» і «parole» (‘мовна діяльність’ і ‘висловлення’), «signe» (‘знак як форма’), «idiosynchrone» «diachronique» і «panchrone» (‘ідіосинхронічний’, ‘діахронічний’ і ‘панхронічний’), «arbitraire du signe» et «valeur linguistique» (‘довільність знака’ і ‘мовна значимість / значущість / цінність’).

Критичному аналізу положень концепції, викладеної у автографах Ф. де Соссюра, присвячена монографія [1]. У ній усебічно проаналізовані матеріали рукописної спадщини швейцарського лінгвіста й визначені ключові та найрелевантніші для його концепції поняття. Поки ж згадаємо лише кілька положень із нотаток і чернетки монографії „De l'essence double du langage”, які різюче контрастують із загальноприйнятим розумінням сосюрівської концепції:

1. Розуміння мови як функційного семіологічного інструменту соціальної інтеракції, а не замкненої системи знаків.
2. Розуміння мови як психосоціальної, а не об'єктивно-соціальної функції мовної діяльності.
3. Розуміння діакронії як стану існування мовлення, а не як історії мови.
4. Virізнення трьох темпоральних станів мовної діяльності – панхронії, ідіосинхронії та діакронії, а не двох – синхронії і діакронії.
5. Virізнення чотирьох дослідницьких перспектив у лінгвістиці – семіологічної, діакронічної, ретроспективної та історичної, а не двох – синхронічної і діакронічної.
6. Розуміння знакової функції як двохаспектного й чотирискладного семіологічного відношення, а не як двобічного субстанціального знака.
7. Винесення поняття й фонетичної фігури поза семіологічну чотирискладну схему на відміну від традиційного розуміння поняття й акустичного образу як складників знака.
8. Оперування термінами *signification* (значення) і *forme* (форма), а не *signifiant* (позначення) і *signifié* (позначуване), а також *figure vocale* (вокальна фігура), а не *image acoustique* (акустичний образ).
9. Розуміння мовлення як спілкування й семіологічно-інформаційного простору (*discours*), а не лише як акту усного висловлення (*parole*).

Література

1. Просяник О. П. Фердинанд де Соссюр: деміфологізація концепції: монографія. Харків : Харківське історико-філологічне товариство, 2018. 276 с.
2. Saussure F. de. *Écrits de linguistique générale*, établis et édités par Simon Bouquet et Rudolf Engler, avec la collaboration d'Antoinette Weil. Paris : Gallimard, «Bibliothèque des idées», 2002. 353 p.